

VALORIZACIJA POLUOTOKA PELEGRINA*

Ante Mišetić

Mladen Nikolanci

Hotelsko poduzeće u Hvaru, koje je doživilo svoju veliku ekspanziju za vrijeme dugogodišnje uprave donedavnog direktora Tonka Domančića, izvršilo je zadatak što prelazi razmjere klasičnog ugostiteljstva i ugostiteljskih usluga. U okviru radova za uključenje gradske citadele (fortice) u ugostiteljski sektor, sagrađeno je više automobilskih putova, spojen je grad s Virom, sjevernom njegovom lukom (koja je i u doba Ilira, dakle u prethistoriji, bila gradska luka), i približene su gradu i turizmu prekrasne pelegrinske šume, i time postale izletišta i lovište.

Površina otoka koja se pruža zapadno od linije Mala Garška-Široka, do sada privredno neiskorištena, osim ispaše za stoku, na taj se način koristi kao lovní rezervat ali ujedno i kao ugodno izletišta koje unosi i malu promjenu u turistički spektar otoka. Najveći dio izleta za turiste sastoji se u posjeti naseljenim punktovima na otoku koji imaju privlačnu ili spomeničku (historijsku) ili etnografsku vrijednost. Naravno, i more sa svojim bezbrojnim raznolikim uvalama privlači isto tako (i u još većoj mjeri) interes turista. Ali ovaj potez hvarskog Hotelskog poduzeća pruža sada gostima rekreaciju u prirodi koja je sasvim nadomak Hvaru.

Investicije Hotelskog poduzeća sastojale su se u podizanju žičane ograde na betonskim stupovima u liniji Vela Garška — Široka. Na ulazu u rezervat podignuta je čuvarska kuća sa stanom i spremištem. U uvali Parja izgrađen je hotelski objekt kao izletišta (dva apartmana, veća prostorija s kaminom za dnevni boravak, krušna peć, pomoćne prostorije) s ugodnom borovom hladovinom, gdje se ljeti servira jelo. Do objekta se može doći kolima makadamskom cestom (isto tako i do Vele Garške). Od

* Niko Duboković već 4—5 godina očekuje ovaj prilog, pa nam je drago da ga u ovom broju »Priloga povijesti Hvara« možemo tiskati.

ulaza na cestu, s asfaltne ceste za Viru, do Parja ima oko 4 km. Površinskim putem je provedena vodovodna cijev do Parje, ali i drugdje po lovištu (napojišta za životinje). Na važnijim pozicijama provedeni su buldožerom prosjeci — isječena je vegetacija kao mjera protiv požara, a što ujedno služi i kao hodnik za obilazak. Zaštitu protiv požara, kojima je Hvar ljeti često izložen, pruža i sama prisutnost hotelskih radnika, čuvara i restorantskog osoblja.

Unutar rezervata nalaze se neki objekti historijskog značenja. Na rtu se još nalaze veoma skromni ostaci (v. jedan od prethodnih članaka) crkvice Sv. Pelegrina po kojem je rt i dobio ime. Na sjevernoj se strani nalazi važno prethistorijsko nalazište, Markova špilja, koje je dalo izvanredno značajnih naučnih rezultata (dugogodišnja istraživanja prof. G. Novaka), a malo dalje i Vela špilja. Do Markove špilje može se sada doći i kolima.

Unutar žičane ograde nalazi se skromni — po izvedbi — anonimni objekt koji je decenijama, a možda i stoljećima, stvarala ruka hvarskog težaka ili pastira. To je suhozidna ograda koja se pruža od Vele Garške na sjever, koja je zatvarala područje za ispašu. Hvar je kroz stoljeća uvijek držao velike površine za pašu koje se, prema hvarskom Statutu iz 1331, nije smjelo otuđivati za druge svrhe. Sačuvana suhozidna ograda ukazuje na to da je sadašnja površina rezervata (samo nešto malo manja) bila zemlja za ispašu. Tu se preko godine ostavljalo živinu na ispašu, kao i danas, ali samo u trokutu između žičane ograde i suhozida. A još i danas se tu bere »takje«, naravno, pod nadzorom.

Paralelno s ovim hvarsko Hotelsko poduzeće izvršilo je u uvali Vira još veći investicioni zahvat koji je za sada investicionim moratorijem storniran (izgradnja velikog hotelskog objekta paviljonskog tipa), ali kojega su predradnje donijele mnogo koristi za Hvar: izgradnju ceste iz Hvara do Vire i izgradnju trajektnog pristaništa. Cesta s Dolca do Vire (s odvojcima za Malu Garšku i još nekima) je asfaltna, dužine od oko 6 km, s kolovozom širine 6 m.

Trajektno pristanište u Viri ima obalu dugu 150 m, gat dug 142 m te pristan za čamce. Postavljena su tri svjetionika, doveđene su voda i struja i izgrađen tunel za kanalizaciju.

U uvali ima nekoliko starih ribarskih kuća (od kojih su neke, na žalost, ugrožene zbog nepoštivanja građevinske discipline) te ostaci franjevačke crkvice i biskupskog ljetovališta.

Svakom prolazniku upada u oči velika vapnenica izgrađena za praktičnu upotrebu ali otkupljena od Hotelskog poduzeća i sada čuvana kao etnografski spomenik.